

“การคุ้มครองสิทธิคอมพิวเตอร์ซอฟต์แวร์ ของไทย...มีแค่ไหน”

*ศิริภัทรา เหมือนมาลัย

ไ
นระยะ 4-5 ปีที่ผ่านมา ประเทศไทย
เริ่มต้นที่จะใช้คอมพิวเตอร์ช่วยสอน
ในลักษณะสื่อการเรียนการสอน จน
บางครั้งก็ให้คอมพิวเตอร์เป็นผู้สอนเสีย
เองเลย ที่เราเรียกว่า Computer Aided
Instruction หรือ CAI ซึ่งหลายโปรแกรมต้องพึ่งพาโปร-
แกรมจากต่างประเทศแล้วคนไทยก็เขียนโปรแกรมเฉพาะ
ส่วนที่ติดต่อกับผู้ใช้ และให้ข้อมูลส่วนที่เป็นเนื้อหาวิชา
ส่วนตัวหลักที่จัดการเรื่องการตอบผิดตอบถูก การประมวล
ผลคะแนน ก็ยังเป็นของต่างประเทศ อย่างไรก็ตามปัจจุบัน
ก็มีโปรแกรม CAI ของไทยแท้ ๆ อยู่หลายโปรแกรม ซึ่งใช้
งานได้ดี ที่จริงแม้ว่าเราจะเขียนโปรแกรมกันเองในประเทศ
ไทย โดยไม่มีการลอกเลียนโปรแกรมใดเลยก็ตามสิ่งทีหลาย
คนเป็นห่วง ก็คือ หากลักษณะที่ผู้ใช้มองเห็นบนจอภาพ
ลักษณะการใช้งานหรือลักษณะของเมนูที่ให้ผู้เลือกใช้
ไปมีส่วนคล้ายคลึงกับโปรแกรมของต่างประเทศแล้ว บริษัท
ซอฟต์แวร์จากต่างประเทศอาจจะตามมาฟ้องเรียกค่าเสียหาย
และค่าลิขสิทธิ์เอาได้ ความคล้ายคลึงในการใช้งานเรียกว่า
“look and feel” ซึ่งในอเมริกาเองก็ยังมีได้มีจำกัด
ความแน่นอนว่าต้องคล้ายกันแค่ไหนจึงจะเข้าข่าย จึงควร
มีการศึกษาผลกระทบจากการคุ้มครองเรื่อง look and feel

โปรแกรมหลายประเภท เมื่อนำมาใช้ในประเทศไทย
แล้วจะต้องนำมาดัดแปลงให้เข้ากับสภาพของไทย สิ่งแรกที
กระทำก็คือการดัดแปลงหรือเพิ่มเติมภาษาไทยเข้าไป การ
กระทำดังกล่าวอาจจัดว่าเข้าข่ายการทำอนุพันธ์ของโปรแกรม
รากเหง้า ซึ่งผู้เขียนคนแรกมีลิขสิทธิ์อยู่ต่างประเทศ ดังนั้น
ผลกระทบในประเด็นนี้มีสักเพียงใด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง
การเพิ่มเติมภาษาไทย ซึ่งผลกระทบจะคลุมไปทั่วประเทศ
ในทุกวงการ

อีกประเด็นที่สำคัญมากทีเดียว คือ ผลกระทบของการ
คุ้มครองกรรมสิทธิ์คอมพิวเตอร์ซอฟต์แวร์ต่างชาติต่อการ
พัฒนากำลังคนในแง่ของการศึกษา และการเรียนรู้นอก
โรงเรียน ซึ่งท่านผู้อ่านอย่าสับสนกับคำว่า “การศึกษ
นอกระบบ” และ “การศึกษาต่อเนื่อง” ถึงแม้จะไม่มีใครพูด
ถึงกันมากนัก แต่ก็อาจมีผลกระทบที่ใหญ่โตได้ เนื่องจาก
เป็นที่ทราบกันดีว่า รัฐไม่สามารถให้การสนับสนุนทางการเงิน
แก่การศึกษาทางคอมพิวเตอร์ได้อย่างทั่วถึง ภาระทางการเงิน
จึงตกไปอยู่ในมือของเอกชน ในปัจจุบันและอนาคต
อันใกล้เด็กและเยาวชนไทยส่วนใหญ่จะได้เรียนคอมพิวเตอร์
จากโรงเรียนคอมพิวเตอร์เอกชน และจากการเรียนด้วย
ตนเอง ผ่านทางช่องทางต่าง ๆ ที่จะถูกบีบหรือปิดกั้นหาก
กรรมสิทธิ์คอมพิวเตอร์ซอฟต์แวร์จากต่างประเทศได้รับ

* อาจารย์ประจำภาควิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ คณะบริหารธุรกิจ และหัวหน้าแผนกบริการคอมพิวเตอร์
สำนักวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต : ค.บ. (คณิตศาสตร์) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ความคุ้มครองอย่างเต็มที่ อันจะส่งผลไปถึงราคาและความหลากหลายของคอมพิวเตอร์ซอฟต์แวร์ที่จะหาได้ในท้องตลาด สถานการณ์ที่เกิดขึ้นกับเด็กนี้ไม่ต่างกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นกับผู้ใหญ่ซึ่งประกอบอาชีพในสาขาต่าง ๆ แล้วต้องการหาความรู้ด้านคอมพิวเตอร์ใส่ตัวในลักษณะที่เรียกว่าเป็นการศึกษาต่อเนื่อง ประกอบกับนโยบายนายจ้างของไทย ซึ่งมักกำหนดว่า ถ้ามีความรู้เรื่องคอมพิวเตอร์มาแล้ว อาจจะได้เลื่อนตำแหน่งในภายหลัง เมื่อเป็นเช่นนี้ก็เลยเป็นภาระของแต่ละคนที่จะต้องชวนขายหาความรู้เรื่องคอมพิวเตอร์ใส่ตัว เพื่อหาความก้าวหน้าและนำวิทยากรใหม่ ๆ มาใช้ในสาขาต่าง ๆ อันเป็นการก่อประโยชน์ต่อส่วนรวม เช่น ขอให้เพื่อนที่มีคอมพิวเตอร์สอนให้ หรืออาจไปเรียนวิชาคอมพิวเตอร์เบื้องต้นจากโรงเรียนเอกชน เพื่อเอาประกาศนียบัตรไว้เป็นใบเบิกทางแต่ความรู้ที่แท้จริงจะได้มาจากการคลุกคลีกับเครื่องและโปรแกรมคอมพิวเตอร์ หลายท่านคงยืนยันได้ว่าเป็นความจริง คือ เราได้เรียนรู้คอมพิวเตอร์เต็มที่เมื่อได้ลงทุนซื้อเครื่องคอมพิวเตอร์ราคาถูกมาใช้งานที่บ้าน และหาซื้อซอฟต์แวร์ดี ๆ ที่สั่งมาจากต่างประเทศ กับหนังสือคู่มือราคาถูกมาอ่านและเรียนเอง แต่ร้านคอมพิวเตอร์ที่เราสามารถไปหาซื้อซอฟต์แวร์และหนังสือคู่มือราคาถูกนี้ไม่มีสถานภาพทางกฎหมายเป็นสถานศึกษาเหมือนกับโรงเรียนหรือมหาวิทยาลัย ก็เลยไม่สามารถใช้ข้อยกเว้นเรื่องการศึกษาในกฎหมายลิขสิทธิ์ได้ ถ้าหากกิจกรรมการขายซอฟต์แวร์และหนังสือคู่มือราคาถูกเหล่านี้ถูกจำกัดไป ราคาและความสะดวกในการหาซื้อคอมพิวเตอร์ซอฟต์แวร์อาจจะไม่อยู่เกินเอื้อมของคนไทยอีกเป็นจำนวนมากที่ไม่สามารถพึ่งการศึกษาคอมพิวเตอร์จากรัฐได้ แต่ถ้าพวกเขามีความรู้เรื่องคอมพิวเตอร์แล้วจะมีโอกาสนำความรู้มาประยุกต์ใช้ในสาขาวิชาชีพต่าง ๆ อันจะเป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติโดยตรง

ถึงแม้ว่าผู้ที่สนับสนุนการแก้ไขกฎหมายลิขสิทธิ์บางคนจะอ้างว่า การคุ้มครองลิขสิทธิ์ของสหรัฐจะช่วยให้เกิดการลงทุนในประเทศไทยมากขึ้น ทำให้คนไทยมีงานทำมากขึ้น แต่หากพิจารณาให้รอบคอบจากด้านการพัฒนาเทคโนโลยี

แล้ว จะเห็นได้ว่าผู้ที่ได้ประโยชน์จากการคุ้มครองกรรมสิทธิ์ของคอมพิวเตอร์ซอฟต์แวร์จากต่างประเทศในปัจจุบัน ก็คือบริษัทซอฟต์แวร์ต่างชาติ และบริษัทที่เป็นตัวแทนจำหน่ายไม่กี่แห่งในประเทศไทย ซึ่งนับว่าเป็นเจ้าของหรือตัวแทนของเจ้าของบริษัทที่มีเทคโนโลยีเหนือกว่าไทย และเป็นไปได้อย่างที่บริษัทเหล่านี้จะถ่ายทอดเทคโนโลยีที่เขาหวงแหนให้แก่คนไทย นอกจากเราจะมีกลยุทธ์ไปขโมยหรือลอกเลียนมาได้เองหรือไม่ก็ต้องซื้อหามาด้วยราคาแพงมาก ซึ่งถ้าเราไม่มีขีดความสามารถที่จะรับการถ่ายทอดเทคโนโลยี ก็จะไม่เกิดประโยชน์ ปัจจุบันรัฐก็พยายามสนับสนุนการพัฒนาคอมพิวเตอร์ซอฟต์แวร์ภายในประเทศ จึงควรมีการศึกษาผลกระทบของการคุ้มครองกรรมสิทธิ์คอมพิวเตอร์ซอฟต์แวร์ต่างชาติและของที่ผลิตในเมืองไทยกับการล่อใจให้คนไทยคิดประดิษฐ์สิ่งประดิษฐ์ทางคอมพิวเตอร์ใหม่ ๆ การเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างของอุตสาหกรรมคอมพิวเตอร์ในประเทศไทยเนื่องจากการผูกขาดตลาด เหตุผลในการอ้างอุตสาหกรรมซอฟต์แวร์ว่าเป็นอุตสาหกรรมที่กำลังจะเติบโตและผลกระทบทางการสูญเสียทรัพยากรบุคคลจากเมืองไทยไปเมืองนอกเมื่ออุตสาหกรรมคอมพิวเตอร์ของไทยเจริญขึ้นขณะที่บริษัทในต่างประเทศให้เงินตอบแทนสูงกว่ามาก

นอกจากนั้นเราควรช่วยกันหาหนทางที่จะคุ้มครองกรรมสิทธิ์ของคอมพิวเตอร์ซอฟต์แวร์ที่ผลิตในประเทศไทยในขณะเดียวกับที่หาทางถ่ายทอดเทคโนโลยีจากต่างประเทศเข้ามาในประเทศเราให้มากที่สุด สิ่งสำคัญที่สุดที่ควรระลึกถึงเกี่ยวกับประเด็นผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศไทยก็คือ คอมพิวเตอร์เป็นเครื่องมือสำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ตัวอย่างเช่นการนำไมโครคอมพิวเตอร์ไปใช้ในกลุ่มสหกรณ์ สำหรับคำนวณสูตรอาหารสัตว์ การนำไมโครคอมพิวเตอร์ไปใช้ในการควบคุมอุณหภูมิและความชื้นสำหรับโรงเพาะพันธุ์พืช การใช้คอมพิวเตอร์ออกแบบทางสถาปัตยกรรม การใช้คอมพิวเตอร์ควบคุมเครื่องจักรกลในโรงงานอุตสาหกรรม การใช้คอมพิวเตอร์สร้างแบบจำลองเพื่อการควบคุมน้ำท่วมในกรุงเทพมหานคร การใช้คอมพิวเตอร์สร้างแบบจำลองทางเศรษฐศาสตร์เพื่อแก้

ปัญหาเรื่องเงินของประเทศ การใช้คอมพิวเตอร์ประมวลผลภาพถ่ายจากดาวเทียม เป็นประโยชน์ต่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและใช้ทำแผนที่ ซึ่งมีประโยชน์มากมายนับไม่ถ้วน

ความเปลี่ยนแปลงของราคาและความสะดวกในการหาซื้อคอมพิวเตอร์ซอฟต์แวร์ที่ช่วยในการสร้างคอมพิวเตอร์ซอฟต์แวร์ตัวอื่น ๆ ตัวอย่างของซอฟต์แวร์ที่เขียนดี การ

ลดลงของบริษัทที่รับเขียนคอมพิวเตอร์ซอฟต์แวร์ และการคุ้มครองลักษณะการทำงานของโปรแกรมที่เรียกว่า look and feel อาจส่งผลให้โปรแกรมประยุกต์ในสาขาต่าง ๆ เติบโตเร็วเท่าที่ควร จึงน่าที่จะมีการศึกษาผลกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมด้วย □■